

De kerktoren uitgelicht

Blikvanger in ons dorp is de kerktoren van de Grote Kerk. De toren is weliswaar onlosmakelijk verbonden met de kerk, maar is in tegenstelling tot de kerk sinds 1811 eigendom van Gemeente Scherpenzeel. De huidige kerktoren is tussen 1945-1947 gebouwd.

Het oorspronkelijke kerkgebouw met toren dateert uit de veertiende eeuw. In 1609 wordt de kerktoren door de bliksem getroffen en raakt daardoor beschadigd. Iedereen moet naar vermogen bijdragen aan het herstel. Veel later, in 1963, zijn er tijdens een kerkdienst drie oorverdovende blikseminslagen die de kerkgangers doen opschrikken. In 1758 wordt de toren grondig gerestaureerd. De bovenste twee meter van de muur wordt afgebroken en opnieuw gemetseld. Er komt ook een nieuw leien dak en klokkenstoel. De wijzers van de klok worden gerestaureerd en de voegen van het overgebleven deel van de kerktoren vervangen. De toren wordt met balken versterkt en de scheuren in de muur worden gerepareerd. In 1793 komen er versterkingen met extra balken. In 1860 is een volgende opknapbeurt gewenst en is het onverantwoord de toren nog te beklimmen, maar pas in 1933 merkt gemeenteraadslid Buddingh op dat de toren aan herstel toe is. Op de linker foto is goed te zien dat er oorspronkelijk een bijgebouwtje aan de kerktoren heeft gezeten, gebruikt als arrestantencel en opslag voor de brandweer en wapens. In 1939 is de restauratie van de toren en de kerk een feit. Onder de toren realiseert aannemer Van Elst uit Scherpenzeel een nieuwe ingang voor de kerk.

Opgeblazen

Tijdens de Duitse inval in mei 1940 loopt de kerktoren geen grote schade op, maar net voor de bevrijding blazen Nederlandse SS'ers op 22 april 1945 hem op. De toren valt op de kerk. Beide worden

wederopgebouwd. De toren niet precies op dezelfde plaats, maar vijf meter naar het westen. De toren is een zogenaamde Mariatoren, deze heeft een kleine traptoren en is symbool voor Maria. Die traptoren verbeeldt het kindje Jezus dat zij op haar schoot heeft. Bij de restauratie na de oorlog is de traptoren naar de zuidkant verplaatst. De toren bestaat uit drie geledingen (30,34 meter) en is voorzien van een houten spits met een uivormige bekroning die reikt tot een hoogte van 40,56 meter. Op 4 mei 1947 onthult de burgemeester een in de toren gemetselde gedenksteen met de tekst:

'Door 's vijands woest geweld verging mijn eerste wezen doch 'k ben uit stuivend puin in ouden trant herrezen 22 april'45 / november '47 '

Als in 1989 stukken betonstukken afkomstig van de betonnen rand van de trans van de toren naar beneden komen, besluit men een koperen plaat over de rand aan te brengen. Groot onderhoud vindt plaats in 2002.

Klokken en torenhaan

Tot 1945 luidt een torenklok uit 1639 op gezette tijden. Soms met kortere of langere onderbrekingen. In 1922 pleiten twee Scherpenzellers in een dialoog in de krant om de gebarsten torenklok te laten herstellen. Daar is geld voor nodig. Ze stellen voor een commissie in het leven te roepen die geld inzamelt om de reparatie te bekostigen. Pas in 1924 gaat de gebarsten luidklok naar een klokkengieterij in Heiligerlee. De kerkklok krijgt hetzelfde jaar een nieuwe wijzerplaat. De oude klok is in 1945 verwoest. Burgemeester Hoytema van Konijnenburg wil op de nieuwe klok de volgende tekst plaatsen:

'k Verging, 306 jaar oud, door Duits gespuis tot gruis. (22-04-1945)

'k Ben thans jong en krachtig weer en dien opnieuw Gods huis (.. juli 1947)

Maar die tekst gaat de Rijkscommissie van advies klokken en klokkenspellen te ver. De burgemeester keurt een vervangende tekst af, zodat er helemaal niets op de klok komt te staan. De klok loopt niet altijd gelijk: in 1972 spreekt men van 'een progressieve klok' die altijd een uur voor loopt. Revisie van het uurwerk kost in 1975 bijna tienduizend gulden. In 2014 is het tijdelijk niet mogelijk op de kerktoren te zien hoe laat het is vanwege onderhoud. De luidklokken slaan nog wel. Tijdens een storm in 1983 komt de torenhaan zo scheef te staan dat een gevaarlijke situatie ontstaat. Met behulp van een hoogwerker haalt men de haan naar beneden. De torenhaan krijgt een nieuwe as en er komt een nieuwe constructie. Totale kosten 5100 gulden. Omdat het opnieuw vergulden van de haan meerkosten van ongeveer 3000 gulden zou betekenen, besluit men dit achterwege te laten.

Verlichting

De kerkvoogdij stelt in 1985 voor de wijzerplaten van de torenklok te verlichten. Het gemeentebestuur stelt als eigenaar een krediet van fl. 3750,- beschikbaar. De elektriciteitskosten kosten zijn voor de kerk. In 1995 bestaat winkeliersvereniging EMM zestig jaar. De winkeliers willen als cadeau aan de Scherpenzeelse gemeenschap torenverlichting aanbieden. Dat kost ongeveer tienduizend gulden, teveel voor de vereniging. Besloten wordt dat de EMM driekwart van de kosten voor haar rekening neemt en de gemeente de rest. Ondanks bezwaar van Vereniging Oud Scherpenzeel worden in 2000 antennes t.b.v. telefoonverkeer op de toren aangebracht. De verlichting is na 25 jaar verouderd en verbruikt veel energie, zodat deze in 2020 is vervangen door een led lichtinstallatie die de toren prachtig uitlicht.

Mei 2022